

Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите относно „Нова европейска програма за умения – Съвместни усилия за укрепване на човешкия капитал, пригодността за заетост и конкурентоспособността“

[COM(2016) 381 final]

относно „Предложение за препоръка на Съвета за създаване на Гаранция за уменията“

[COM(2016) 382 final – 2016/0179 (NLE)]

относно „Предложение за препоръка на Съвета за Европейската квалификационна рамка за обучение през целия живот и за отмяна на Препоръка на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2008 г. за създаване на Европейска квалификационна рамка за обучение през целия живот“

[COM(2016) 383 final – 2016/0180 (NLE)]

относно „Предложение за решение на Европейския парламент и на Съвета относно обща рамка за предоставяне на по-добри услуги в областта на уменията и квалификациите („Европас“) и за отмяна на Решение № 2241/2004/ЕО“

[COM(2016) 625 final – 2016/0304 (COD)]

и относно „Повишаване на уменията на хората на пазара на труда“

[проучвателно становище по искане на малтийското председателство]

(2017/C 173/09)

Докладчик: **Indrė VAREIKYTĖ**

Съдокладчик: **Tatjana BABRAUSKIENĖ**

Консултация	Европейски парламент, 6.10.2016 г. Европейска комисия, 17.2.2017 г. Съвет на Европейския съюз, 21.10.2016 г. Малтийско председателство, 16.9.2016 г.
Правно основание	член 304 от Договора за функционирането на Европейския съюз
Компетентна секция	„Заетост, социални въпроси и гражданство“
Приемане от секцията	3.2.2017 г.
Приемане на пленарна сесия	22.2.2017 г.
Пленарна сесия №	523
Резултат от гласуването	196/0/6
(„за“/„против“/„въздържал се“)	

1. Заключение и препоръки

1.1. Комитетът приветства предложената от Комисията нова европейска програма за умения и счита, че тя ще бъде положителна стъпка към постигането на по-добър баланс между уменията, необходими на отделните лица, пазара на труда и обществата. Освен това счита, че по-доброто съответствие на уменията би трябвало до подобри достъпа на квалифицирани и компетентни работници до пазара на труда.

1.2. Разбираемо е, че новата програма и нейните инициативи се фокусират върху решаването на текущи въпроси, най-вече чрез изменение на съществуващите инструменти и мерки с цел подобряване на тяхното прилагане и функциониране. Съществува обаче необходимост от въвеждането на по-иновативни решения в областта на образованието и развитието на умения, тъй като Европа се нуждае от истинска промяна на парадигмата по отношение на целите и функционирането на сектора на образованието и разбирането на неговото място и роля в обществото.

1.3. ЕИСК подчертава, че не може да се намери правилен подход към повишаването на участието на пазара на труда, задоволяването на потребностите на променящите се, несигурни и сложни пазари на труда, както и борбата с бедността, неравенствата и дискриминацията в ЕС, без се вземат предвид свързаните с това социални перспективи и перспективите за равенството между половете.

1.4. Комитетът оправя искане към Комисията да предостави по-широк поглед върху функционирането и пресечните точки между общообразователните, обучителните, трудовите и социалните системи и техните индивидуални мерки, особено по въпроси, свързани с по-високите равнища на образование, ролята на обучението през целия живот, трансграничната мобилност, предприемаческия начин на мислене, творчеството, иновациите, социалните и межкултурните умения.

1.5. Освен това ЕИСК би искал между новата програма и Европейския семестър и стратегията „Европа 2020“ да има ясно изразени връзки — по-специално техните цели в областта на образованието и заетостта, както и да се предвиди ролята на новата програма за умения по отношение на Програмата до 2030 г., стратегията за цифров единен пазар, стратегията за кръгова икономика, стратегическия ангажимент за равенство между половете за периода 2016—2019 г., европейския стълб на социалните права и целите за устойчиво развитие.

1.6. Комитетът изразява съжаление във връзка с липсата на конкретни действия в рамките на новата програма, свързани с ключовата роля на неформалното и самостоятелното учене за подготовката на младите хора за живота. Освен това предприемачеството в неговия широк смисъл (т.е. като проява на инициативност) не е подчертано в новата програма като умение за цял живот, което носи ползи за всички хора. В това отношение Комисията следва да обърне специално внимание на специфичните потребности от умения на свободните професии ⁽¹⁾.

1.7. ЕИСК не може да приеме, че не е предвидено ново финансиране за прилагането на новата програма, и е твърдо убеден, че и най-доброто използване на съществуващите програми за финансиране няма да бъде достатъчно, за да се подкрепят амбициите на програмата. Освен това предлаганите източници за финансиране на програмата — а именно Европейският социален фонд (ЕСФ) и „Еразъм+“ — вече се планират и разпределят на национално равнище и това прави още по-несигурно тяхното използване за осъществяването на програмата.

1.8. Комитетът оценява силния акцент в програмата върху диалога със социалните партньори и предприятията и насърчава допълнителното засилване на този диалог, както и на диалога със съответните организации на гражданското общество и организацияте, които работят директно с бенефициерите и могат да достигнат до уязвимите лица.

1.9. ЕИСК счита, че предлаганата Гаранция за уменията ще има осезаем ефект само ако бъдат извлечени поуки от прилагането на Гаранцията за младежта.

1.10. Развитието на уменията в цифровата ера се осъществява в контекста на бързи и понякога водещи до сътресения промени, които могат да предизвикат фундаментална трансформация на бизнес моделите. Поради това ЕИСК счита, че не е достатъчно само да се помага на хората да придобиват минимален набор от умения, а че е от основно значение да се направи така, че Гаранцията за уменията да се превърне в сигурен начин, който позволява на хората и ги насърчава да постигат напредък и да се изкачват до най-високото възможно ниво на умения. ЕИСК настоява за по-нататъшни решения за увеличаване на финансирането, като публични и частни инвестиции, необходими за гарантиране на бързото предоставяне на умения. Следва да бъдат разгледани и инструментите, използвани в някои държави — членки на ЕС, като например колективни споразумения относно платен отпуск за обучение.

1.11. Същевременно е важно да се признае, че само подобряването на индивидуалните умения няма да даде желаните ефекти върху пригодността за заетост, ако не се доразвият тясно обвързаните подкрепящи социални и икономически политики и политики в областта на равенството между половете.

⁽¹⁾ http://ec.europa.eu/growth/smes/promoting-entrepreneurship/we-work-for/liberal-professions_en

1.12. ЕИСК счита, че усилията за по-нататъшното развитие на Европейската квалификационна рамка (ЕКР) следва да бъдат насочени към засилването на сътрудничеството между държавите членки и всички заинтересовани страни, повишаване на значението на признаването на уменията и квалификациите за по-нататъшно образование, както и на валидирането на уменията, придобити посредством неформално и самостоятелно учене, като се обърне специално внимание на общополезните умения. Освен това — особено във връзка с постигането на високо ниво на умения — е важно неформалното и самостоятелното учене да се укрепят по начин, който да им позволи безпрепятствено да се обединят със съществуващите системи за формално образование и обучение, така че това да е приемливо за всички заинтересовани страни.

1.13. От съществено значение е да се гарантира, че опитът за осъвременяване на ЕКР няма да се окаже твърде труден и бюрократичен, както и че ще се постигне по-голяма съгласуваност между инструментите на ЕС в областта на квалификациите — а именно ЕКР, Европейската система за кредити в професионалното образование и обучение (ECVET) и Европейската референтна рамка за осигуряване на качество (EQAVET). Европейската класификация на уменията, компетентностите, квалификациите и професиите (ESCO) следва да подкрепя развитието на ЕКР и нейното използване, но най-важно е процесите на съотнасяне да бъдат доведени докрай, така че приносът на ESCO да стане възможен.

1.14. ЕИСК решително подкрепя новата рамка „Европас“, и по-специално нейното превръщане от базиран на документи механизъм в базирана на услуги платформа. Той счита, че прозрачността, пригодността за използване, достъпността и ефективността следва да бъдат основната движеща сила за развитието на рамката. От съществено значение е да се гарантира, че обновената рамка „Европас“ е достъпна за хората с увреждания.

1.15. ЕИСК обаче има резерви по отношение на това дали е етично средства от програмата „Еразъм+“ да се използват като първоначален източник на финансиране. Същевременно Комисията следва да направи повторна по-реалистична оценка на отражението върху бюджета, особено по отношение на финансовото отражение за държавите членки и отражението върху бюджета, произтичащи от разпространението на новата рамка „Европас“ сред обществеността.

2. Общ преглед на предложението на Комисията

2.1. Комисията прие нова европейска програма за умения, чрез която да гарантира, че хората развиват широк набор от умения на ранен етап от своя живот и че се използва максимално човешкият капитал на Европа, което следва да повиши пригодността за заетост, конкурентоспособността и растежа в Европа.

2.2. Оценка на Комисията показват, че 70 милиона европейци не притежават адекватни умения за четене и писане, имат слаби математически умения и че повече от 20 % на практика не могат да работят с компютри ⁽²⁾, което ги излага на риск от безработица, бедност и социално изключване. От друга страна, над 30 % от висококвалифицираните млади хора работят на позиции, които не отговарят на техните способности и стремежи, докато 40 % от европейските работодатели съобщават, че не могат да намерят кадри с необходимите им за растеж и иновации умения. Същевременно твърде малко хора имат необходимото предприемаческо мислене и компетентности, за да започнат собствен бизнес и да се адаптират към развиващите се изисквания на пазара на труда.

2.3. Комисията счита, че увеличаването на нивото на уменията, насърчаването на общополезни умения и откриването на начини за по-добро предвиждане на потребностите на пазара на труда, включително въз основа на диалог с промишлеността, са от основно значение за подобряването на шансовете в живота на хората и за подкрепата на справедлив, приобщаващ и устойчив растеж, както и за сплотяването на обществата. За да подпомогне преодоляването на предизвикателствата във връзка с уменията, Комисията предлага десет инициативи, които следва да бъдат осъществени през следващите две години:

- гаранция за уменията, която да помогне на нискоквалифицираните възрастни да придобият минимално ниво на езикова и математическа грамотност и цифрови умения и да продължат към гимназиален етап на средното образование;
- преглед на Европейската квалификационна рамка за по-добро тълкуване на квалификациите и за по-пълноценно използване на всички налични умения на европейския пазар на труда;
- „Коалиция за умения и работни места в областта на цифровите технологии“, която обединява държави членки и заинтересовани страни от областта на образованието, заетостта и промишлеността, за да се изгради съществен резерв от таланти в цифровата област и да се гарантира, че отделните лица и работната сила в Европа притежават необходимите цифрови умения;

⁽²⁾ Този дял е по-висок сред хората между 55 — 65 години, 50 % от които нямат основни умения в областта на ИКТ. Програма за международна оценка на уменията на възрастните (PIAAC), ОИСР, юни 2015 г.

- „Подобен план за действие за секторно сътрудничество във връзка с уменията“ за подобряване на аналитичните данни за уменията и справяне с недостига на умения в конкретни икономически сектори;
- „Инструмент за съставяне на профил на уменията за гражданите на трети държави“ за подкрепа на ранното определяне и съставяне на профили на уменията и квалификациите на търсещите убежище лица, бежанците и другите мигранти;
- преразглеждане на рамката „Европас“, така че на хората да се предложат по-добри и по-лесни за ползване инструменти, с които да представят своите умения и да получават в реално време полезна информация относно необходимите умения и тенденциите, която може да им помогне при избора на професия и обучение;
- превръщане на програмите за професионално образование и обучение в предпочитан избор посредством увеличаване на възможностите, позволяващи на избралите тези програми да натрупват практически опит в работна среда и насърчаване на по-голяма видимост на добрите резултати на тези програми на пазара на труда;
- преглед на препоръката относно ключовите компетентности, за да се помогне на повече хора да придобият основния набор от умения, необходим за работа и живот през XXI век, като се поставя специален акцент върху насърчването на предприемаческото и иновативното мислене и умения;
- инициатива относно проследяване на дипломираните висшисти за по-добра информация относно напредъка им на пазара на труда;
- предложение за допълнителен анализ и обмен на най-добри практики относно ефективните начини за справяне с изтичането на мозъци.

3. Обхват на документа

3.1. В настоящото становище ЕИСК се фокусира върху самата програма и върху три от предложените заедно с нея инициативи: Гаранцията за уменията, прегледа на Европейската квалификационна рамка и преразглеждането на рамката „Европас“.

3.2. Комитетът също така отговаря на искането, отправено от малтийското председателство на Съвета на Европейския съюз, за проучателно становище относно „Усъвършенстване на уменията на лицата на пазара на труда“. Поради припокриването на обхвата и областта на действие отговорът на Комитета на това искане е включен в настоящото становище и го обогатява, като излага по-подробно вижданията на Комитета относно социалното измерение и свързаните с пола аспекти на уменията и пригодността за заетост.

4. Общи бележки относно програмата

4.1. Комитетът приветства предложената от Комисията нова европейска програма за умения и счита, че тя ще бъде положителна стъпка към постигането на по-добър баланс между потребностите на обществото и бизнеса от умения. И макар да е разбираемо, че новата програма и нейните инициативи са съсредоточени върху решаването на текущи въпроси, най-вече чрез изменение на съществуващите инструменти и мерки с цел подобряване на тяхното прилагане и функциониране, ЕИСК подчертава необходимостта от въвеждане на по-иновативни решения в областта на образованието и развитието на умения. Много от държавите членки и от държавите от ЕИП вече са възприели различни новаторски подходи, но те не са предмет на мониторинг и не се посочват в програмата, още по-малко пък се популяризират сред държавите членки.

4.2. ЕИСК е твърдо убеден, а и сравнително слабо въздействие на цялостните мерки на ЕС⁽³⁾ в областта на образованието и младежката заетост от 2009 г. насам подкрепя това убеждение, че сега е моментът за истинска промяна на модела по отношение на целите и функционирането на сектора на образованието и обучението, включваща всички негови елементи — формално, неформално и самостоятелно обучение — и на разбирането за неговото място и роля в обществото, както и за признаване на самото образование като фактор за производителност. За бъдещето на Европа е от съществено значение да се постави по-силен акцент върху инвестициите в човешко развитие; поради това новата програма следва да предостави не само частични решения на съществуващите неравенства на пазара на труда, но и мерки, даващи възможност на всяко отделно лице в ЕС да се усъвършенства, да повишава квалификацията си и да бъде по-гъвкаво при избора на икономическа дейност.

⁽³⁾ Напр. Европейска комисия, „Обзор на образованието и обучението за 2016 г.“, септември 2016 г.; Център за европейска политика, „Towards a Europeanisation of Youth Employment Policies? A Comparative Analysis of Regional Youth Guarantee Policy Designs“ („Има ли нужда да се европеизират политиките в областта на младежката заетост? Сравнителен анализ на изготвените регионални политики за гаранция за младежта“), септември 2016 г.

4.3. Усъвършенстването и съответствието на уменията, както и преквалификацията и непрекъснатото професионално развитие са от голямо значение за социалните и политическите ангажменти на Европейския съюз, насочени към повишаване на участието на пазара на труда и задоволяване на потребностите на променящите се пазари на труда, както и към борбата с бедността, неравенствата и дискриминацията в ЕС. Тези въпроси не могат да намерят подходящо решение, без да бъдат взети предвид свързаните с тях социални перспективи и перспективите за равенството между половете. И все пак Комитетът изразява съжаление, че програмата акцентира върху уменията и пригодността за заетост като цяло, без да набелязва конкретни мерки за ангажиране на потенциала на заетите на непълнен работен ден и на онези, които работят при несигурни условия, както и на икономически неактивните жени, възрастни хора и лица с увреждания, които биха могли да дадат значителен принос за развитието и растежа на ЕС.

4.4. ЕИСК счита, че на етапа на планиране на програмата са били пренебрегнати основните свързани с различията по пол аспекти⁽⁴⁾ в областта на развитието на уменията. Сред тях са: натиск върху жените да изпълняват роли, свързани с полагането на грижи, и да съвместяват семейния и професионалния живот; дискриминация; формиране на стереотипи; по-голямо представителство на жените в нестандартната заетост; ограничаване на професионалния избор при работата на непълнен работен ден (което повишава риска от свръхквалификация, особено в случай на „професионално понижение“) и сфери на обучение, при които жените и мъжете са силно представени, като това увеличава вероятността да бъдат засегнати от свръхквалификация на пазара на труда.

4.5. Програмата поставя силен акцент върху осигуряването на минимален набор от умения и върху развитието на уменията от основно и средно равнище, Комитетът обаче отбелязва, че липсва по-широк поглед от страна на Комисията върху функционирането и пресечните точки между общообразователните, трудовите и социалните системи и техните индивидуални мерки. Подобен ограничен поглед пренебрегва също толкова голямото значение на въпросите, свързани, наред с другото, с по-високите равнища на образование и обучение, ролята на ученето през целия живот, трансграничната мобилност, предприемачеството, творчеството, иновациите, социалните умения и межкултурното образование. В това отношение Комисията следва да обърне специално внимание на специфичните потребности от умения на свободните професии⁽⁵⁾.

4.6. Следователно ЕИСК настоятелно призовава Комисията да приеме координиран, съгласуван и последователен подход към своите инициативи в областта на политиката, по-специално когато те включват развитието на умения. Налице е липса на ефективна координация между едновременно и тясно свързани помежду си инициативи, предложени от отделни генерални дирекции. Подобряването на координацията би могло да доведе до сериозно повишаване на ефективността и въздействието на мерките.

4.7. Като се има предвид, че развитието на уменията има ключови последици за икономическия растеж, и за да се гарантира постигането на реално въздействие, Комитетът също така би искал да има по-ясно изразени връзки между новата програма и Европейския семестър (и по-специално специфичните за всяка държава препоръки) и стратегията „Европа 2020“. Това касае по-специално техните цели в областта на образованието и заетостта, както и ролята на програмата по отношение на Програмата до 2030 г., стратегията за цифров единен пазар, стратегията за кръгова икономика, стратегическия ангажмент за равенство между половете за периода 2016—2019 г., европейския стълб на социалните права (и по-специално предлаганите референтни схеми) и целите за устойчиво развитие. Установяването на такива връзки би укрепило мястото на програмата сред дългосрочните цели и всеобхватните рамки на политиките на ЕС и следователно би гарантирало статута ѝ на стратегическа инициатива.

4.8. Комитетът признава, че ефективното постигане на съответствие на умения е от основно значение, тъй като 30 % от младите европейци са свръхквалифицирани за работата, която извършват, докато в същото време 40 % от работодателите съобщават, че им липсват служители с необходимия набор от умения, което създава неустойчивост. Изключително важно е постигането на съответствие на уменията да бъде съобразено със създаването на качествени работни места, както и да се подчертае значението на трансграничната мобилност като метод за постигане на съответствие на уменията, с цел изграждане на напълно функционално и ефективно общество.

4.9. В новата програма се подчертава значението на приобщаването и на придобиването на умения за пригодност за заетост. Освен това тя е насочена най-вече към потребностите на промишлеността, докато ЕИСК счита, че следва да се обърне по-голямо внимание на уменията, които са от значение за обществото в по-широк смисъл. Също така уменията носят ползи за хората и обществото като цяло — например общополезните, общоприложимите или меките умения (като критично и творческо мислене, социални, граждански и културни компетентности)⁽⁶⁾. Комитетът също така изразява съжаление, че

⁽⁴⁾ Международна организация на труда, „Skills mismatch in Europe“ Statistics Brief, (статистически доклад на тема „Несъответствие между търсените и предлаганите умения в Европа“), септември 2014 г.

⁽⁵⁾ http://ec.europa.eu/growth/smes/promoting-entrepreneurship/we-work-for/liberal-professions_en

⁽⁶⁾ Становище на ЕИСК относно „Насърчаване на творчеството, предприемачеството и мобилността в образованието и обучението“ (ОВ С 332, 8.10.2015 г., стр. 20).

предприемачеството (в неговия широк смисъл, т.е. като проява на инициативност) не е застъпено в новата програма като умение за цял живот, което носи ползи за всички хора.

4.10. Освен това ЕИСК отново подчертава пропуснатата възможност за няколко милиарди евро, произтичаща от липсата на подкрепа за предприемачеството сред жените ⁽⁷⁾. Жените предприемачи създават работни места, иновации и нови умения във всички отрасли на икономиката. Освен това те проявяват проактивност в областта на социалното предприемачество, укрепването и насърчаването на общността и социалните иновации ⁽⁸⁾.

4.11. ЕИСК признава, че е от основно значение да се гарантира, че всички млади хора притежават основни умения, но изразява съжаление, че в новата програма липсват конкретни мерки във връзка с ключовата роля на неформалното и самостоятелното учене при подготовката на младите хора за живота. Уменията и компетентностите, които се придобиват извън формалното образование и обучение, дават възможност на младите хора както да бъдат наети на работа, така и да намерят мястото си в обществото и да допринасят за него. Голямата част от комуникационните, културните, управленските и личностните умения, които работодателите търсят, се придобиват посредством неформално и самостоятелно учене и тези компетентности трябва да бъдат валидирани и признати ⁽⁹⁾.

4.12. Като взема предвид приоритетното определяне на финансовите инвестиции в образователни дисциплини, за които се счита, че имат по-голямо значение за стимулирането на националните икономики, Комитетът счита, че новата програма не следва да насърчава правителствата да се отказват от ангажиментите, поети в комюникето от Букурещ относно процеса от Болоня, за осигуряване на подходящо финансиране на висшето образование. Подобно разделение би могло да подкопае други области на образованието и да ограничи общия достъп до образование и общополлезни умения.

4.13. За се улесни допълнително интегрирането на младите хора на днешния пазар на труда, държавите членки би трябвало отново да поемат ангажимент за стратегическата рамка за сътрудничество в областта на образованието и обучението („Образование и обучение 2020“) и Програмата от Осло от 2006 г., които и днес продължават да са много актуални. Без повнататъшен напредък в научно-техническите дисциплини, инженерството и математиката и без практически умения ще бъде трудно да се подобрят системите за професионално образование и обучение и професионална практическа подготовка.

4.14. ЕИСК подчертава факта, че националните образователни системи са първото равнище, отговарящо за ефикасното и добре функциониращо образование и обучение; следователно отговорността за гарантиране на минимално равнище на основни умения носят правителствата на държавите членки. Поради това от съществено значение е Комисията да направи повторна оценка на това дали новата програма ще позволи разрешаването и насърчаването на необходимите промени на национално равнище и действително ще помогне на държавите членки да използват по по-добър начин съществуващите средства. Въпреки това е важно да се подкрепи създаването на национален механизъм за консултации между правителствата и заинтересованите страни с цел укрепване на социалния диалог, насърчаване на сътрудничеството, гарантиране на ефективен обмен на най-добри практики и бързо събиране на обратна връзка и относими данни.

4.15. Комитетът обаче се опасява, че предложените инициативи може да не постигнат целта си, като се има предвид, че в действителност европейските държави все още са в криза. Съкращаването на бюджетни средства, особено от перата, предназначени за образование и обучение, може да затрудни коригирането на неравностойните изходни позиции на младите хора и насърчаването на висококачествено образование и обучение за всички.

4.16. ЕИСК не може да приеме липсата на нова схема за финансиране за прилагането на новата програма. Той предлага програмата да бъде включена в благоприятна макроикономическа рамка, която не третира инвестирането в уменията и способностите на хората като разход, а като вложение, което ще донесе ползи в бъдеще.

⁽⁷⁾ Становище на ЕИСК относно „Жените предприемачи“ (ОВ С 299, 4.10.2012 г., стр. 24).

⁽⁸⁾ Като част от проекта WESStart на Европейското женско лоби са анализирани 10 примера от практиката на различни държави в областта на въздействието на социалното предприемачество на жените в Европа.

⁽⁹⁾ Становище на ЕИСК относно „Политиките на ЕС и доброволчеството“ (ОВ С 181, 21.6.2012 г., стр. 150).

4.17. ЕИСК е убеден, че и най-доброто използване на съществуващите програми за финансиране няма да бъде достатъчно за подкрепа на амбициите на програмата. Затова ще са необходими повече средства в допълнение към предвидените в документа възможни корекции в рамките на средносрочния преглед на многогодишната финансова рамка за периода 2014—2020 г. ЕИСК насърча държавите членки да увеличат разходите за образование и да гарантират тяхното ефективно използване. Той счита, че вноските на държавите членки за покриване на разходите за образование и обучение не следва да се включват в рамката, която се използва за изчисляване на бюджетния дефицит.

4.18. Освен това Комитетът подчертава, че предлаганите източници за финансиране на новата програма — а именно ЕСФ и „Еразъм+“ — вече се планират и разпределят на национално равнище и това прави още по-несигурно използването им за осъществяването на програмата.

4.19. Комитетът оценява силния акцент в новата програма върху диалога и консултирането със социалните партньори и предприятията и насърчава допълнителното засилване на този диалог за подобряване на съответствието на уменията и за гарантиране на по-добър достъп на квалифицираните работници до пазара на труда, както като част от обявеното „Ново начало за социалния диалог“⁽¹⁰⁾, така и в рамките на държавите членки. Също така е от основно значение да се признае и да се подкрепи ролята на организациите на гражданското общество заради техния огромен опит при предоставянето на услуги по силата на рамките за социална дейност и готовност за развитие на социални предприемачески умения, които са залегнали в основата на програмата. Освен това, и особено по отношение на използването на предприемачество и предприемачески умения, е важно в диалога да се включат представителни професионални органи.

4.20. ЕИСК подчертава също така необходимостта от поставяне на по-сериозен акцент върху целенасочените мерки за достигане до групите в неравностойно положение, включително лицата с увреждания. Това включва събиране на данни на национално равнище за оценка на въздействието на текущите мерки върху целевите групи и за да се гарантира, че мерките са адаптирани към специфичните потребности на учащите по отношение на достъп, продължителност и изпълнение. Това означава работа в партньорство с лицата, отговорни за вземането на решения, и организациите и сдруженията, работещи пряко с потенциалните бенефициери. Някои подобни сдружения са доста малки, което възпрепятства достъпа им до безвъзмездните помощи от ЕС. Следователно следва да се намерят решения, които да улеснят достъпа им до тази финансова подкрепа.

5. Относно предложението за създаване на Гаранция за уменията

5.1. ЕИСК счита, че предлаганата Гаранция за уменията ще има осезаем ефект само ако бъдат извлечени поуки от прилагането на Гаранцията за младежта (напр. избягване на припокриване, гарантиране на по-голяма последователност). По-конкретно целта на Гаранцията за уменията следва да бъде по-бързо прилагане, интегриран подход със съпътстващи социални услуги, по-голяма откритост към партньорства с предприятия, социалните партньори и организациите на гражданското общество и повече гъвкавост, за да се обхванат ползвателите със специални потребности от интегриране. От основно значение е Гаранцията за уменията да се разглежда като мярка за намеса на пазара на труда, която предлага добавена стойност, а не просто като мярка за създаване на работни места.

5.2. Комитетът по-рано подчерта⁽¹¹⁾, че развитието на уменията в цифровата ера се осъществява в контекста на бързи и понякога водещи до сътресения промени, които могат да предизвикат фундаментална трансформация на бизнес моделите. Вече са видими някои от ефектите на цифровизацията върху заетостта, като същевременно според различни оценки приблизително 50 % от днешните професии, изискващи средно равнище на умения, са изложени на риск през следващите двадесет години да бъдат заменени от цифрови технологии, а в бъдеще работниците ще се нуждаят от всеобхватни мерки за преквалификация на всеки пет години⁽¹²⁾. Следователно непрекъснатият подход към преквалификация и учене през целия живот, както и тесният диалог с предприятията, социалните партньори и заинтересованите страни стават все по-важни. ЕИСК настоява за по-нататъшни решения за увеличаване на финансирането, като публични и частни инвестиции, необходими за гарантиране на бързото предоставяне на умения. Следва да бъдат разглеждани и инструментите, използвани в някои държави — членки на ЕС, като например колективни споразумения относно платен отпуск за обучение.

⁽¹⁰⁾ „Ново начало за социалния диалог“, Изявление на председателството на Съвета на Европейския съюз, Европейската комисия и европейските социални партньори, 27 юни 2016 г.

⁽¹¹⁾ Становище на ЕИСК относно „Въздействие на цифровизацията върху сектора на услугите и заетостта“ (ОВ С 13, 15.1.2016 г., стр. 161).

⁽¹²⁾ Напр. Bowles, J., „The computerisation of European jobs who will win and who will lose from the impact of new technology onto old areas of employment?“ („Компютризацията на европейските работни места — кой ще спечели и кой ще изгуби от въздействието на новите технологии върху традиционните сфери на заетост?“), 2014 г., „The computerisation of European jobs“ („Компютризацията на европейските работни места“), Frey, C. M., Osborne, M., „The future of employment: How susceptible are jobs to computerisation?“ („Бъдещето на заетостта — доколко податливи на компютризация са работните места“), 2013 г., Pajarinen, M., Rouvinen, P., Ekeland, A., „Computerization Threatens One-Third of Finnish and Norwegian Employment“ („Компютризацията застрашава една трета от работните места във Финландия и Норвегия“), Финландски икономически научноизследователски институт (ETLA), 2015 г.

5.3. Поради това ЕИСК счита, че не е достатъчно само да се помага на хората да придобиват минимален набор от умения, а че е от основно значение да се направи така, че Гаранцията за уменията да се превърне в сигурен начин те да постигат напредък и да се изкачват до най-високото възможно ниво на умения. Целта на гаранцията следва да бъде не само да се укрепват основните умения, но също и да се позволи напредък към по-високо равнище на квалификации и по-широк набор от умения. В противен случай тези лица, и особено жените⁽¹³⁾ и възрастните хора, ще останат в капана на безработицата или на нискоквалифицираните работни места, които непрекъснато намаляват в цифровизирания се свят.

5.4. Същевременно е важно да се признае, че само подобряването на индивидуалните умения няма да даде желания ефект върху пригодността за заетост, ако не се доразвият тясно обвързаните подкрепящи социални и икономически политики и политики в областта на равенството между половете. Това се отнася особено за политиките, свързани с: услуги, даващи възможност за равновесие между професионалния и личния живот, насърчаване на предприемачеството, предоставяне на услуги в подкрепа на самотни родители в затруднено положение, предоставянето на качествени и достъпни целодневни детски заведения на приемлива цена като един от основните фактори за стимулиране на участието на жените и мъжете на пазара на труда, както и наличието на подходящи грижи за възрастните хора и т.н.⁽¹⁴⁾

5.5. ЕИСК изтъква изключителната роля на социалните партньори и техните дейности⁽¹⁵⁾ за усъвършенстване на уменията и разработване на политики. Комитетът счита още, че ролята на съответните организации на гражданското общество следва да бъде популяризирана по по-добър начин предвид техния богат опит с мерките за квалификация на лицата, които понастоящем не са в състояние да получат достъп до пазара на труда. Тези групи обикновено са свързани с по-ниско ниво на квалификация и имат по-слаби връзки с други доставчици на умения, като публичните служби по заетостта, доставчиците на формално образование и обучение и др. Освен това разнообразието от ползватели на услуги, обединени от организациите с нестопанска цел, предлагащи услуги за включване на пазара на труда — които понякога имат комплексни потребности — означава, че организациите на гражданското общество имат готовност да предоставят персонализирани предложения за обучение, което е един от трите стълба на Гаранцията за уменията. Ако хората с ниска квалификация са основната целева група на Гаранцията за уменията, то организациите на гражданското общество следва да бъдат признати за един от главните участници в процеса на нейното изпълнение.

5.6. ЕИСК счита, че ролите и отговорностите, свързани с придобиването на квалификации и програмите за втори шанс и повишаване на квалификацията, следва да бъдат поделени между държавата, дружествата, учащите и доставчиците на обучение и дейностите следва да се основават на успешно сътрудничество. А все още са неясни стимулите, които са необходими, за да може работодателите и служителите да приемат и поделят тези роли и отговорности, свързани с повишаването на уменията.

6. Относно предложението за преразглеждане на Европейската квалификационна рамка (ЕКР)

6.1. ЕИСК счита, че по-нататъшното развитие на ЕКР следва да акцентира върху укрепване на сътрудничеството между държавите членки, социалните партньори и другите заинтересовани страни, като по този начин се изгражда доверие в квалификационните рамки и системите за качество на образованието на останалите участници. В съответствие с принципите на ученето през целия живот е важно да се има предвид значението на признаването на уменията и квалификациите за целите на продължаването на образованието, а не само за пазара на труда. Трябва да се намерят начини за валидиране на уменията, придобити чрез неформално и самостоятелно учене, в професионалните квалификации, особено по отношение на общополезните умения. Това е начин за придобиване на знания чрез различни и по-гъвкави модели на обучение, като основните принципи на резултатите от обучението и квалификационните рамки дават солидна основа за тях.

6.2. Следва да се отбележи, че макар Европейската класификация на уменията, компетентностите, квалификациите и професиите (ESCO) да има голям потенциал, тя все още е в процес на разработване и поражда несигурност сред държавите членки. ESCO следва да подкрепя развитието на ЕКР и нейното използване, но най-важно е процесите на съотнасяне да бъдат доведени докрай, така че приносът на ESCO да стане възможен.

6.3. Комитетът изразява съгласие с необходимостта от по-добро разбиране и съпоставимост на различните квалификации. В този смисъл силно се приветства акцентът, който предлаганото преразглеждане поставя върху подобряването на прозрачността и последователността на ЕКР. От съществено значение обаче е да се гарантира, че опитът за осъвременяване на ЕКР няма да се окаже твърде труден и бюрократичен.

⁽¹³⁾ Пътна карта на Европейската комисия относно „Ново начало за справяне с предизвикателствата, свързани с равновесието между професионалния и личния живот, пред които са изправени работещите семейства“, август 2015 г.

⁽¹⁴⁾ Становище на ЕИСК относно „Заетостта на жените и растежът“ (ОВ С 341, 21.11.2013 г., стр. 6).

⁽¹⁵⁾ Съвместните дейности, предприети от европейските социални партньори, по-специално с акцент върху ПОО и професионалната практическа подготовка, инвестиции в образованието и обучението, борбата с отпадането от училище и постигането на по-добри учебни резултати.

6.4. ЕИСК подчертава, че — особено във връзка с постигането на високо ниво на умения — трябва да се свърши още много работа за укрепване на неформалното и самостоятелното учене по начин, който да им позволи безпрепятствено да се обединят със съществуващите системи за формално образование и обучение, така че това да е приемливо за всички заинтересовани страни. В момента тази интеграция е много ограничена поради липсата на общоприети дефиниции за еквивалентност, ниското взаимно доверие в националните квалификационни рамки и големите различия в нивата на съотнасяне между националните квалификационни рамки и ЕКР.

6.5. ЕИСК също така препоръчва да се гарантира по-голяма последователност между инструментите на ЕС в областта на квалификациите, а именно ЕКР, ECVET и EQAVET.

7. Относно предложението за преразглеждане на рамката „Европас“

7.1. ЕИСК решително подкрепя новата рамка „Европас“, и по-специално нейното превръщане от базиран на документи механизъм в базирана на услуги платформа.

7.2. Комитетът счита, че прозрачността, пригодността за използване, достъпността и ефикасността следва да бъдат основните двигатели за създаването на европейска платформа, чрез която отделните лица могат да имат достъп до набор от услуги. От съществено значение е да се гарантира, че новата рамка „Европас“ е достъпна за хората с увреждания. Освен това е важно да се отчита достъпността на информацията от гледна точка на физическата среда, тъй като някои увреждания се отразяват върху способността за използване на информационни системи и в такива случаи би трябвало да се осигурят специални точки за достъп и други алтернативни методи на достъп.

7.3. Въпреки това ЕИСК има резерви по отношение на това дали е етично средства от програмата „Еразъм+“, на приблизителна стойност от 2 500 000 евро, да се използват като първоначален източник на финансиране за разработването на онлайн услуги в областта на уменията и квалификациите. Същевременно Комитетът настоятелно призовава Комисията да направи повторна по-реалистична оценка на отражението върху бюджета, тъй като за държавите членки ще има финансово въздействие поради нарасналия обхват на събраната информация и свързаната с това необходимост от осъвременяване на техните собствени инструменти и канали за представяне на данни.

7.4. Комитетът счита, че е важно да се извърши също така и оценка на отражението върху бюджета от разпространението на новата рамка „Европас“ сред обществеността, тъй като успехът ѝ зависи силно не само от общото повишение на качеството и на броя на услугите, но и от осезаемото нарастване на броя на ползвателите.

Брюксел, 22 февруари 2017 г.

Председател
на Европейския икономически и социален комитет
Georges DASSIS

ПРИЛОЖЕНИЕ

Примери за становища на КР по темата

— SOC/555	— „Висококачествено образование за всички и обществено образование“, (2017 г.)
— SOC/552	— „Средносрочна оценка на програмата „Еразъм+“, в процес на разглеждане (2017 г.)
— SOC/524	— „Висши учебни заведения, ангажирани в оформянето на Европа“, 2015 г.
— SOC/523	— „Подобряване на ефективността на националните системи на дуално/комбинирано обучение“, 2015 г.
— SOC/521	— „Валидиране на уменията и квалификациите, придобити чрез неформално и самостоятелно учене — практическият принос на организираното гражданско общество“, 2015 г.
— SOC/518	— „Насърчаване на творчеството, предприемачеството и мобилността в образованието и обучението“, 2015 г.
— CCM/136	— „Въздействие на цифровизацията върху услугите и заетостта“, 2015 г.
— SOC/502	— „Жените в науката“, 2014 г.
— SOC/499	— „Рамка за качество на стажовете“, 2014 г.
— SOC/493	— „Отваряне на образованието“, 2014 г.
— CCM/118	— „Пригодност за заетост на младите хора — постигане на съответствие между обучението и нуждите на индустрията в период на бюджетни ограничения“, 2014 г.
— SOC/486	— „Заетостта на жените и растежът“, 2013 г.
— SOC/476	— „Преосмисляне на образованието“, 2013 г.
— INT/679	— „План за действие „Предприемачество 2020 г.“, 2013 г.
— SOC/469	— „Ролята на бизнеса в областта на образованието в ЕС“, 2013 г.
— SOC/446	— „Жени предприемачи“, 2012 г.
— SOC/439	— „Млади хора с увреждания“, 2012 г.
— SOC/438	— „Еразъм за всички“, 2012 г.
— SOC/431	— „Политиките на ЕС и доброволчеството“, 2012 г.
— SOC/429	— „Модернизиране на висшето образование“, 2012 г.
— SOC/421	— „Заетост на младите хора, професионални квалификации и мобилност“, 2012 г.
— SOC/409	— „Повишаване на привлекателността на професионалното образование и обучение след завършено средно образование“, 2012 г.
— SOC/404	— „Програма за нови умения и работни места“, 2011 г.